INNLEDENDE STEDSANALYSE
Detaljregulering for Haakonsvern Orlogsstasjon

Format: A4
Dato: 19.12.2024
3RW arkitekter

Innledning

Stedsanalysen er utarbeidet i forbindelse med oppstart av detaljregulering for Haakonsvern Orlogsstasjon i Bergen kommune.

Foreslått hovedformål for reguleringsplanen er Forsvaret - ulike typer militære formål. Tiltaktsområdet ligger hovedsakelig innenfor sone for forsvar i KPA2018.

Planlagte tiltak vil i hovedsak tilsvare dagens type bebyggelse og anlegg, i økt omfang. Utbyggingsomfang vil fremkomme av planprosessen.

Metode

Stedsanalysen kartlegger og belyser fysiske sammenhenger, kvaliteter og potensielle utfordringer som er relevante ved oppstart av planabeidet. Det er benyttet kunnskapgrunnlag som er tilgjengelig på nett, samt befaring av planområdet med nærområde. Kartleggingen er ikke uttømmende, og vil bli supplert ved utredninger og analyser underveis i planarbeidet.

Innhold

Planområdet	4
1. Oversikt	6
2. Planstatus	7
3. Landskap og historie	8
4. Byrom og målpunkt	12
5. Bebyggelse	14
6. Bo- og bymiljø	16
7. Naturverdier	18
8. Anbefaling	19

Planområdet

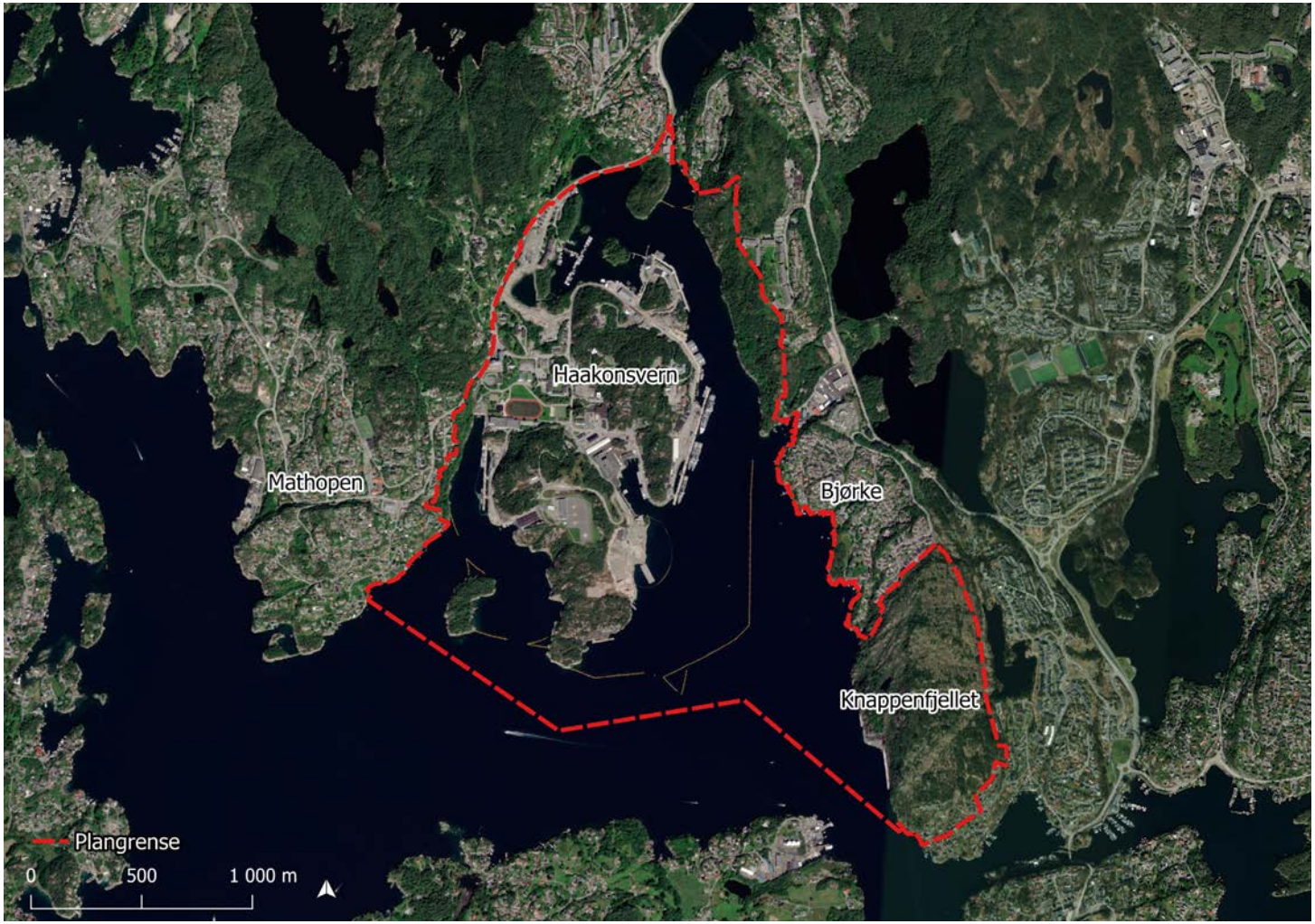

Figur 01: Ortofoto med avgrensning av planområdet. Bakgrunnskart: Bing Satellite

Planområdet som ligger en snau mil fra Bergen sentrum omfatter Haakonsvern, deler av Grimstadfjorden, Knappenfjellet og vei. Haakonsvern orlogstasjon er en viktig og stor arbeidsplass med rundt 3500 offiserer, spesialister, sivile og vernepliktige.

Omkringliggende bebyggelse ligger i øvrig byggesone. Her finner vi blant annet Bjørndalen, Mathopen, Bjørge, Grimstad som er hovedsaklig boligområder med spredt bebyggelse med tilhørende barnehager / skoler, og mindre næring i tilknytning til disse områdene.

Figur 02: Ortofoto av Haakonsvern. Bakgrunnskart: Bing Satellite

Figur 03: Foto av Haakonsvern. Kilde: Forsvaret.no

1 - Oversikt

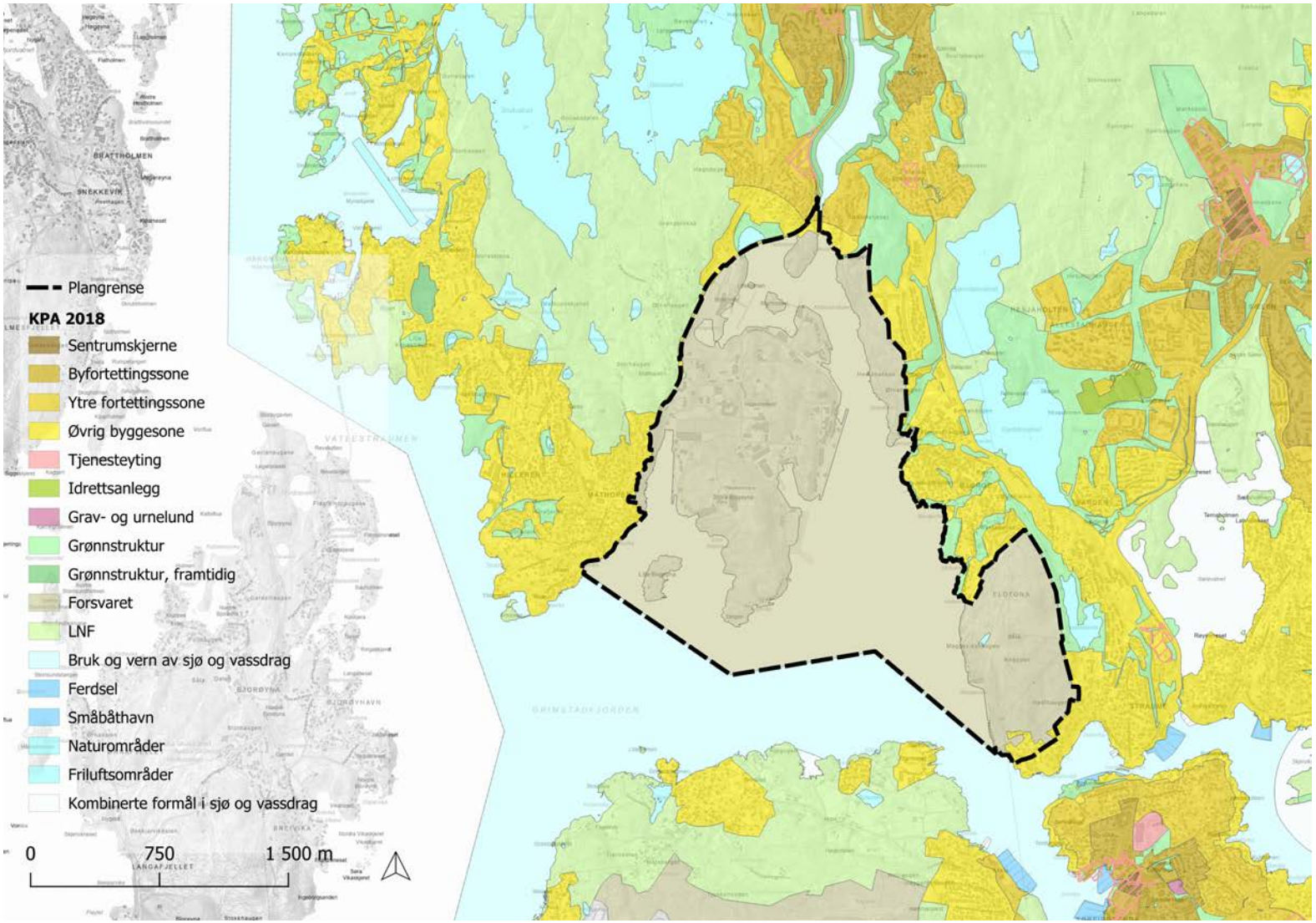

Foreløpig plangrense tar kun utgangspunkt i areal avsatt til forsvarsformål i kommuneplanens arealdel for Bergen kommune. Det kan være aktuelt å trekke plangrensen ytterligere ut i sjøen til båndleggingssonen for militært forbudsområde.

Planområdet ligger innenfor arealformål forsvaret (FO) i kommuneplanens arealdel 2018-2030 for Bergen kommune.

Figur 04: Kartillustrasjon av KPA-formål, nyere vedtatte planer (etter PBL 2008), PBL tiltak og planer under arbeid (med påskrift). Kartdata: Bergenskart.no/Bergen kommune. Illustrasjon: 3RW arkitekter.

2 - Planstatus

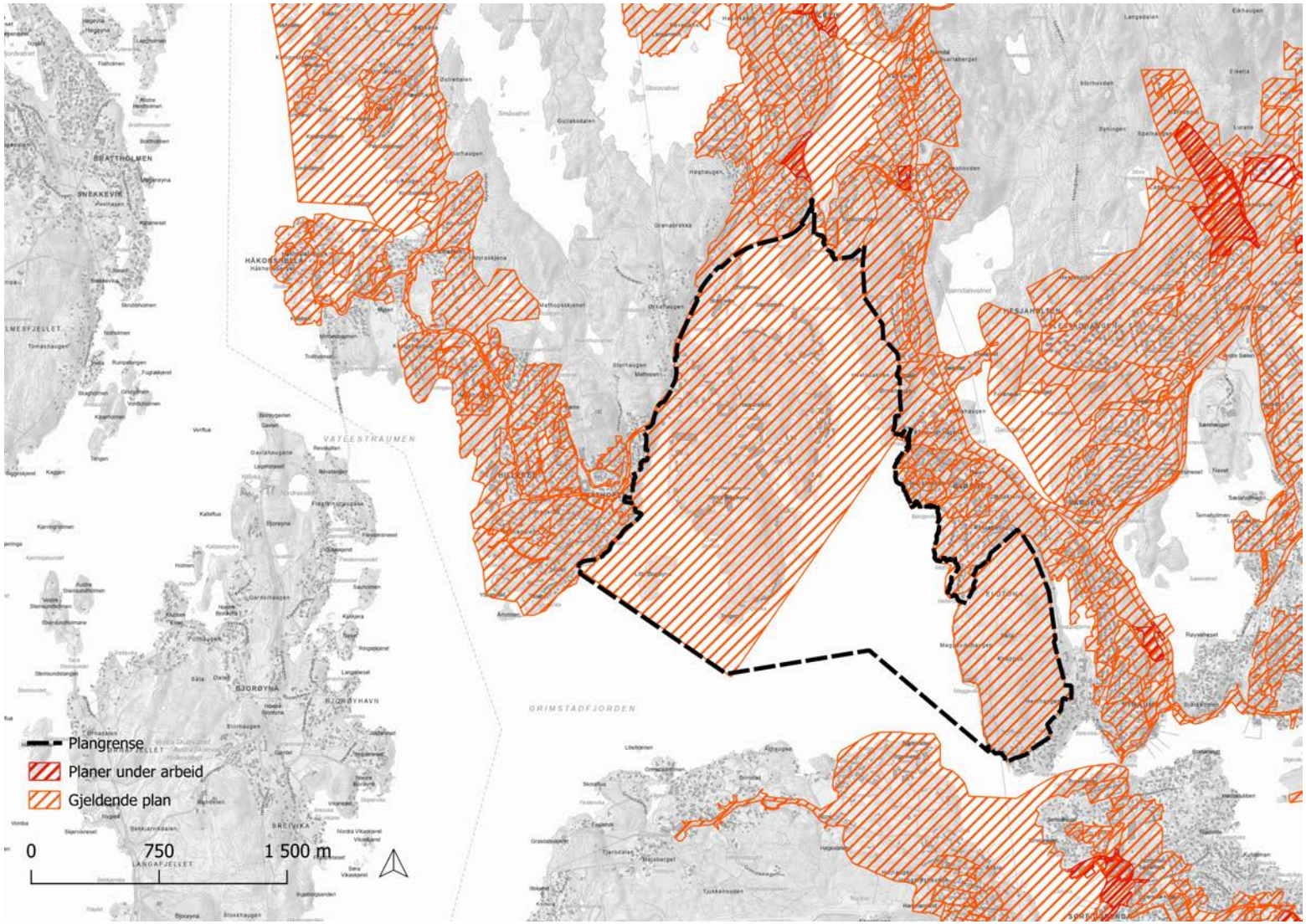

Figur 05: Kartillustrasjon av gjeldende reguleringsplaner. Kartdata: Bergenskart.no/Bergen kommune. Illustrasjon: 3RW arkitekter.

Planområdet er i reguleringsplan LAKSEVÅG. GNR 122, 124, 125 OG 126, BJØRNDALSPOLLEN/HAAKONSVERN fra 2001 avsatt til forsvarsanlegg.

Grensende til planområdets avgrensning ligger flere eldre reguleringsplaner. Det er ingen planer under arbeid i nærmeste omkrets til planområdet.

3 - Landskap og historie

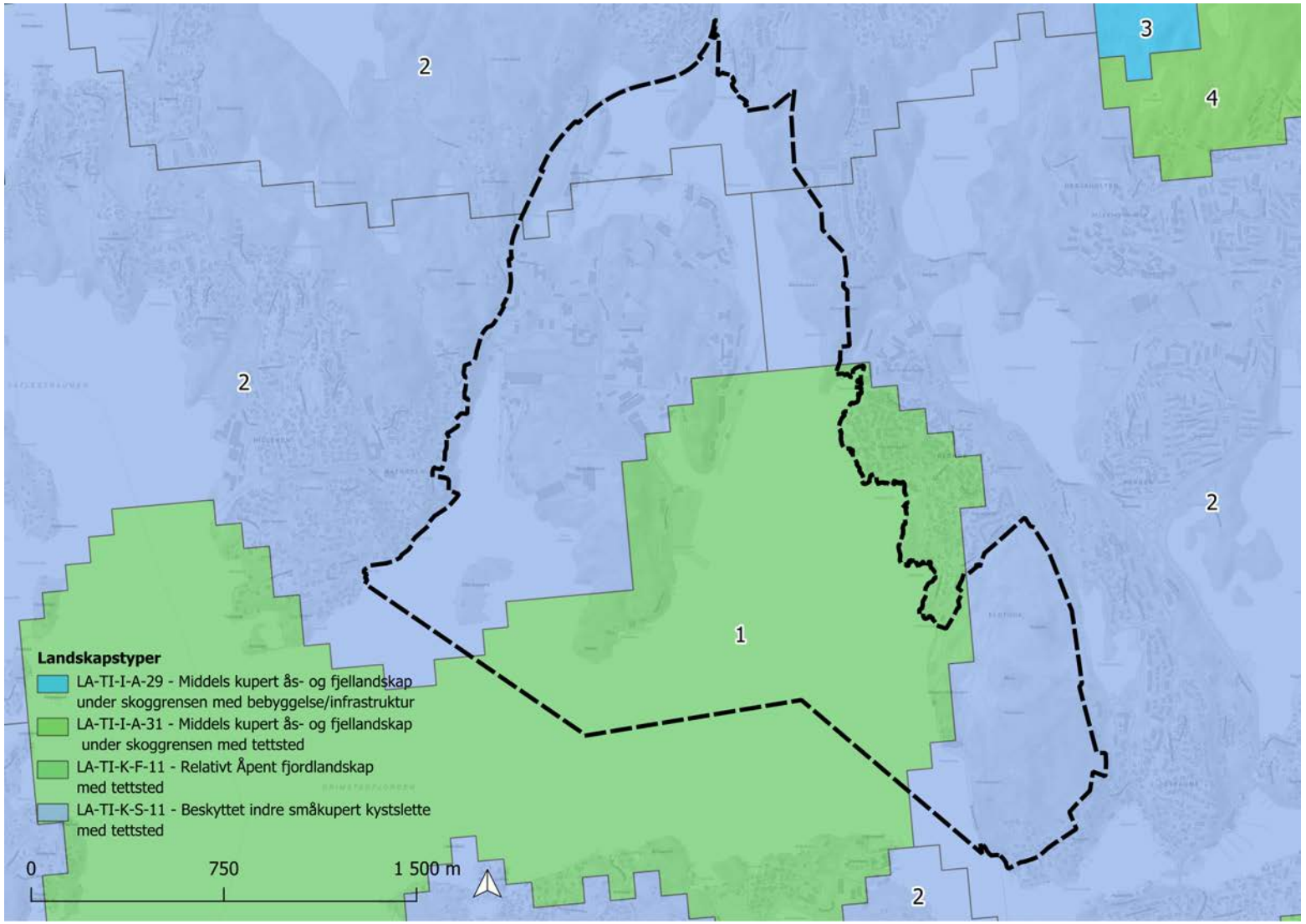

Figur 06: Kartillustrasjon av landskapstyper. Illustrasjon: 3RW arkitekter. Kartdata: Miljødirektoratet NIN.

Planområdet inngår i landskapsregion Ytre fjordlandskap på Vestlandet, med tre underkategorier; åslandskap, middels brede fjordløp og småfjord- og storsundlandskap. Alle landskapstypene er kategorisert til landskapsverdi 2, som klassifiseres som vanlig forekommende landskap i lokal sammenheng.

Planområdet og tilgrensende arealer er kategoriert i forskjellige grunntyper i landskapet etter NIN-systemet:

1. Relativt åpent fjordlandskap med tettsted
2. Beskyttet indre småkupert kystslette med tettsted
3. Middels kupert ås- og fjellandskap under skoggrensen med bebyggelse/infrastruktur
4. Middels kupert ås- og fjellandskap under skoggrensen med tettsted

Planområde som omfatter landareal er i hovedsak bebygget, men med innslag av barskog med betydning for bonitet. Noen arealer med skog har særs høg bonitet.

3 - Landskap

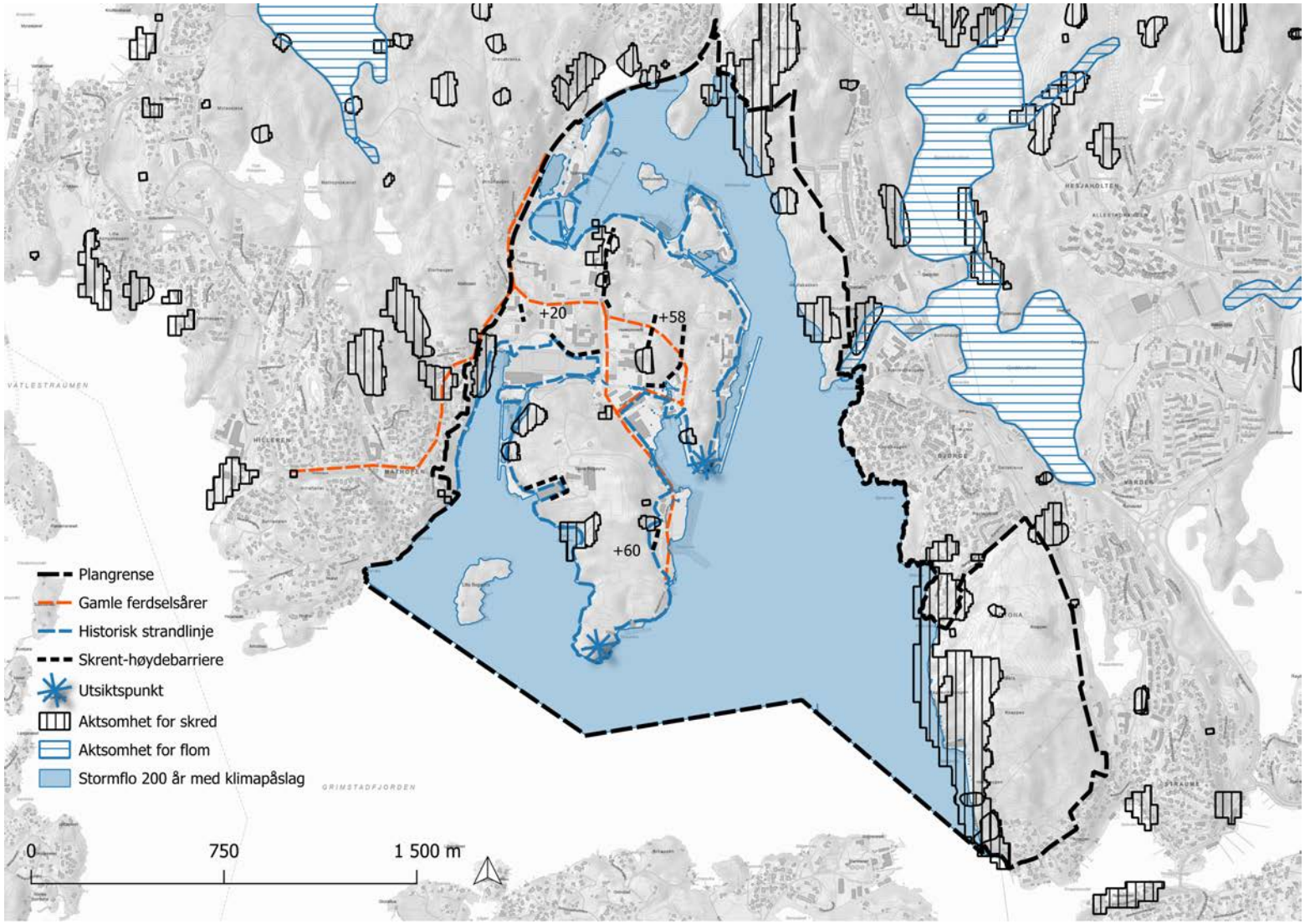

Figur 07: Kartillustrasjon av landskapstyper. Illustrasjon: 3RW arkitekter. Kartdata: Geonorge, historiske flybilder/Kilden Nibio, høydedata.no

Områdets landskap er kupert med høyder og søkk som er typisk for Vestlandet. Haakonsvern er strategisk plassert skjermet med direkte tilkomst til sjø.

Deler av sjøarealet innenfor analyse-området er fylt igjen som følge av militær virksomhet.

Planområdet er svært kupert, med flere bratte skrenter. Veiene internt i leiren snor seg mellom høydedragene.

Linje markert som historisk strandlinje viser hvor kystkonturen lå i 1949, før området ble benyttet som forsvarsformål. Den historiske strandlinjen er tegnet etter eldre flyfoto og er derfor heller ikke helt nøyaktig.

Planområdet har aktsomhet for skred og stormflo.

3 - Historisk utvikling

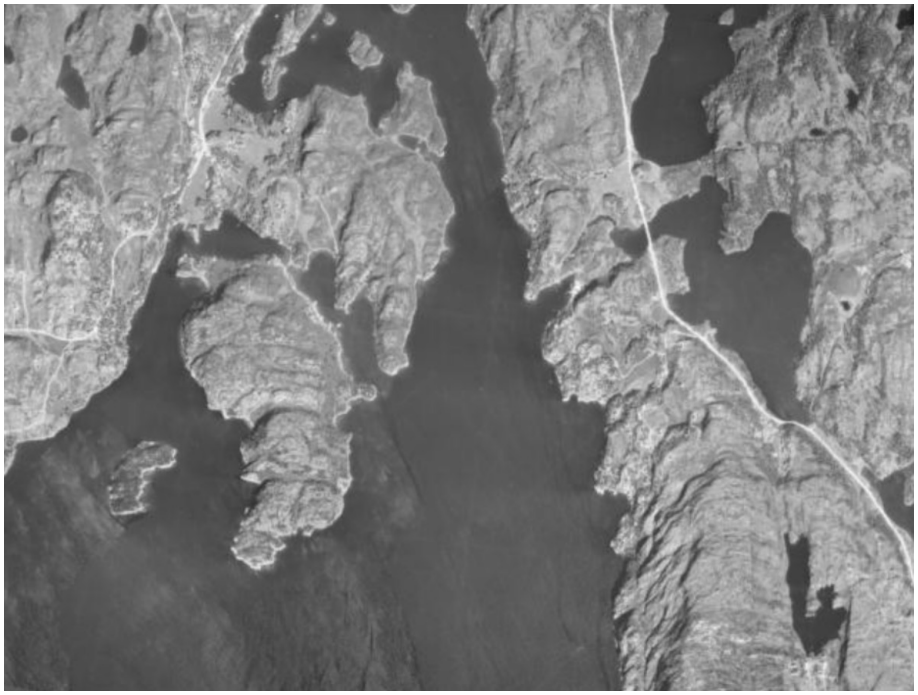

Historisk kart: 1951 (Os-Askøy-Osterøy). Kilde: Kilden NIBIO

Mathopen (av norrønt matr, mat, og hópr, vik), gnr. 125, gårdsbruk i Laksevåg, på en halvøy og den nå landfaste Store Bogøya på nordsiden av Grimstadfjorden. Gården tilhørte domkapitlet i Bergen før og etter reformasjonen, senere tilfalt den Seminarium Fredericianum. 1797 ble gården, sammen med resten av kapittelgodset i ytre Laksevåg, makeskiftet til Hendrich J. Fasmer; i bondeselveie fra 1800-tallet. Fra slutten av 1500-tallet til 1879 sognet gården til Birkeland kirke i Fana. Gården er delt i flere bruk, noen med fortsatt gårdsdrift.

1950: Etter andre verdenskrig ble det besluttet å bygge opp en ny hovedbase for Marinen i Bergensområdet. Det strategiske tyngdepunktet i forsvaret av Norge var nå i hovedsak rettet mot Nordsjøen og nordområdene. Utbyggingen på Haakonsvern ble finansiert gjennom NATO-infrastrukturmidler og igangsatt i 1955. Mathopen ble valgt pga. gode havneforhold med muligheter for bygging av lager og verksteder i fjell samtidig som topografien ga god beskyttelse mot angrep fra sjø og luft.

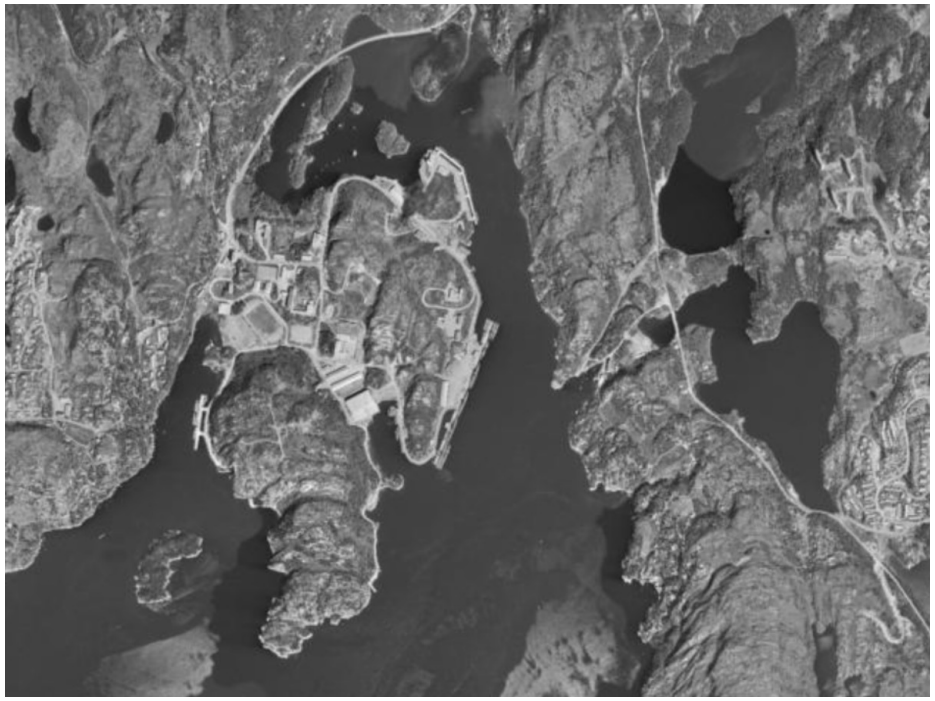

Historisk kart: 1970 (Bergen). Kilde: Kilden NIBIO

1955: Utbyggingen av Haakonsvern igangsatt.

1960: Ubåtvåpenet overført fra Marineholmen til Haakonsvern.

1962: SKV, Sjøforsvarskommando Vestlandet, senere Vestlandets Sjøforsvarsdistrikt (VSD) overført fra Marineholmen i Bergen. VSS, Sjøforsvarets våpenskolesenter, nå KNM T (Tordenskjold) ble opprettet ved sammenslåing av skoler fra Horten, Måkerøy ved Tønsberg og Trondheim.

Kilder (hentet 27.08.2024): Norgeibilder.no (kartlegging av utvikling), Kilden NIBIO (Flyfoto), Forsvaret.no Haakonsvern Orlogsstasjon, Bergen byleksikon: Mathopen og Haakonsvern

3 - Historisk utvikling

Historisk kart: 2004 (Fjell og Øygarden). Kilde: Kilden NIBIO

Historisk kart: 2018 (Bergen lufthavn Flesland). Kilde: Kilden NIBIO

1963: Orlogsstasjonen offisielt åpnet 7. juni 1963 av kong Olav V og oppkalt etter Kong Haakon VII.

1977: Kystvakten i Sør (KV SØR) opprettet på Haakonsvern Orlogsstasjon.

1997: Sjøforsvarets maskin- og elektroskole (SMES), overført fra Horten. KAINSP, Kystartilleriinspektoratet, overført fra Oslo.

2002: Forsvarets logistikkorganisasjon FLO/ Sjø får hovedsete på Haakonsvern.

2006: Den første av Sjøforsvarets nye fregatter, KNM Fritjof Nansen, ankommer Haakonsvern.

2007: Arbeid med tilrettelegging og oppgradering av infrastruktur for å kunne motta nye fregatter. Hovedkaien oppgradert og tørrdokken vesentlig utvidet og fornyet. Steinmassene brukt til å etablere nye landarealer på og rundt basen.

2011: Det militære treningsanlegg på Haakonsvern ble åpnet.

2016: Helikopterbasen til 334 skvadron sto ferdig.

Kilder (hentet 27.08.2024): Norgeibilder.no (kartlegging av utvikling), Kilden NIBIO (Flyfoto), Forsvaret.no Haakonsvern Orlogsstasjon, Bergen byleksikon: Mathopen og Haakonsvern

4- Byrom og målpunkt

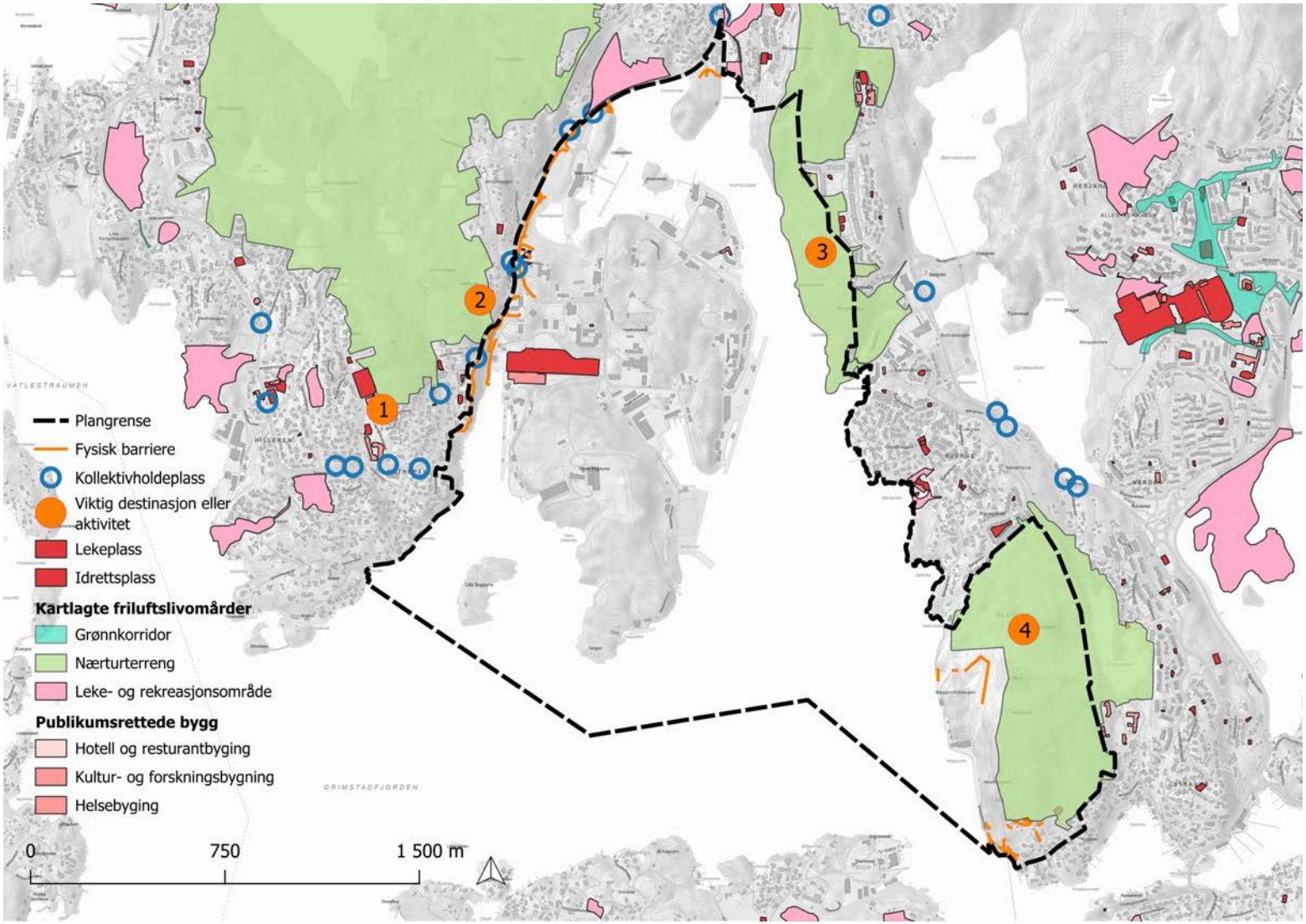

Figur 08: Byrom og målpunkt. Kartillustrasjon av byrom og målpunkt i og tilgrensende planområdet. Kartdata: Geonorge. Illustrasjon: 3RW arkitekter.

Planområdet grenser til boligområder, med tilhørende leke- og rekreasjonsområder og større grønne arealer i vest. Planområdet er avgrenset med perimetersiking som gjør området utilgjengelig for allmennheten. Innad i leiren finnes idrettshall og idrettsbaner. Haakonsvern er regnet som en stor arbeidsplass med mange brukere. Elementer innenfor forsvarets grenser er kun for forsvarsformål og derav ikke publikumsrettet eller allment tilgjengelig. Langs Haakonsvernveien er det flere bussholdeplasser med ruter mot sentrum.

1. Mathopen idrettshall er viktig møteplass og idrettsarena for både barn og voksne.
2. Svært vikitig nærturterreng med navn Storavatnet og Småvatnet. Turløypen starter ved punktet markert i kartet.
3. Straumsfjellet er et viktig friluftslivsområde øst for Haakonsvern.
4. Svært viktig frilutfslivsområde med navn Knappenfjellet.

1

Bilde 1: HLM Arkitektur

Mathopen idrettshall

Byrådet har vedtatt at dagens hall skal rives, og bygges nytt med aktivitetssal. Bygget skal stå klart sommeren 2026.
Det eksisterende tilbygget skal rives og det skal føres opp nytt tilbygg i eksisterende fotavtrykk med håndballgarderober, fotballgarderober, foaje, kiosk/kjøkken samt en aktivitetssal med 4 m høyde. (Bergen kommune)

2

Bilde 2: Tor Høvik i Bergens tidende

Storavatnet

Turveien til Storavatnet starter i nærheten til adkomstområdet på Haakonsvern. Dette er et populært turområde for beboere i området, med opplyste tur- og gangveier, tilettelagt for rullestolbrukere. (Naturbase)

4

Bilde 3: Familienskjold.com

Knappenfjellet

Knappenfjellet er et svært viktig friluftslivsområde innad i planområdets sørvestre del. Området er preget av vakker utsikt og historiske festningselementer fra tyskerne fra andre verdenskrig. Festningsanlegget på toppen ligger som delvis ruiner i landskapet (Bergen Byleksikon).

5 - Bebyggelse

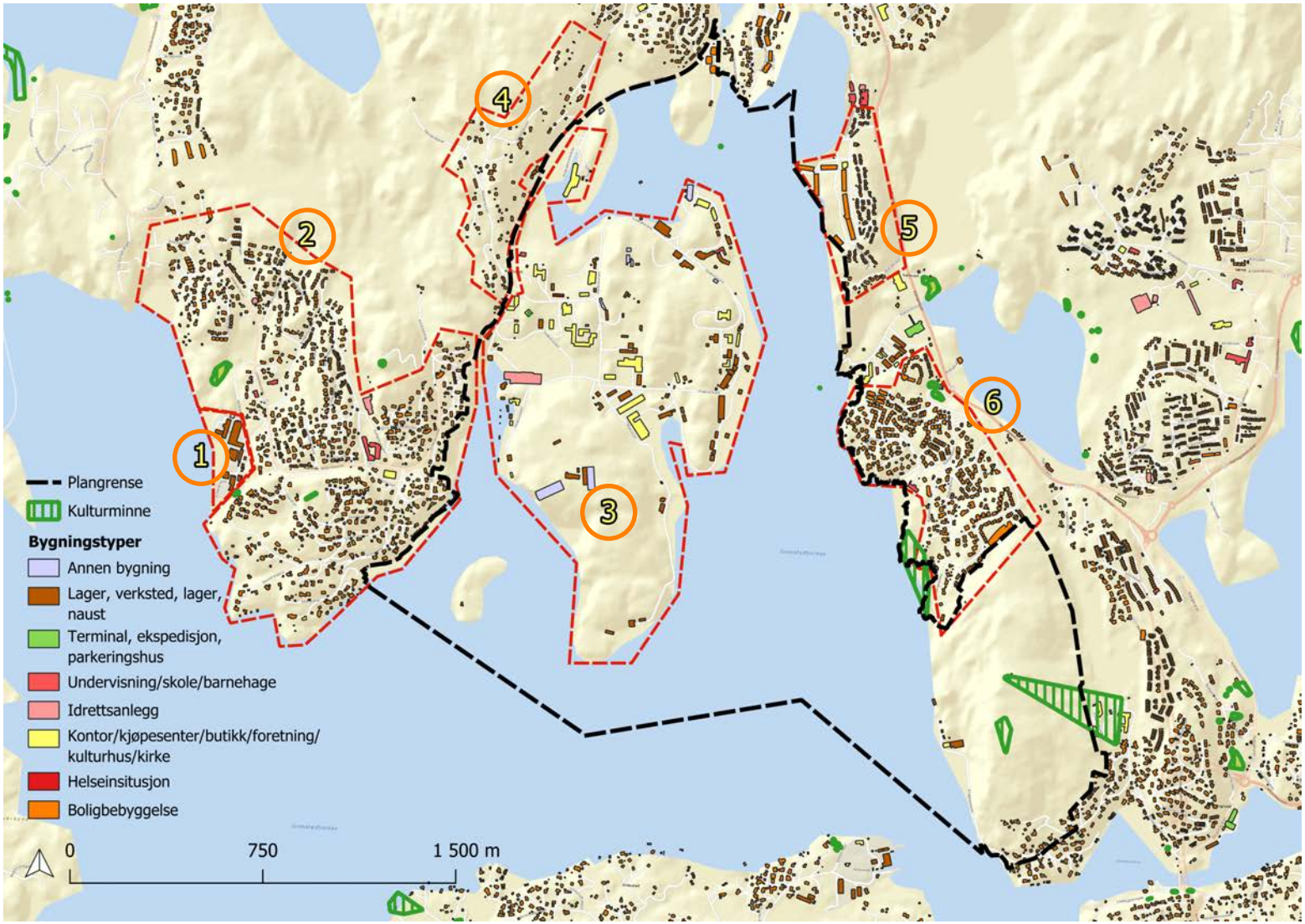

1. Havnelager med større lagerbygg og kontor
2. Frittliggende boligområde bestående av eneboliger. Omfatter også et automatisk fredet kulturminne kategorisert som bosetning fra eldre steinalder.
3. Omfatter hele Haakonsvern med større lagerhaller, idrettsanlegg, undervisningsbygg, verksted. Skiller seg tydelig fra tilgrensende boligområder. Omfatter en kommunalt listeført kirke fra 1900-tallet, tredje kvartal.
4. Frittliggende eneboliger. Området var allerede bebygget på 1950 tallet.
5. Omfatter større boligblokker og rekkehus.
6. Tett bebygget område med rekkehus. Området omfatter også et kommunalt listeført kulturminne fra 1900-tallet, andre kvartal. Minnet omfatter flere bunkerer, brakker og skytterstilling, som del av festningen på Knappenfjellet.

Bebyggelsen innenfor forsvarets grenser er kun for forsvarsformål og derav ikke publikumsrettet.

Figur 09: Bebyggelse innenfor planområdet . Kartdata: Bergenskart.no/Bergen kommune, kulturminnesøk/Geonorge. Illustrasjon: 3RW arkitekter.

2

Bilde 4: Google maps

Mathopen
Området består i hovedsak av eneboliger i 2-3 etasjer og rekkehus. Tilhørende boligene ligger private hager og garasjer.
Boligene nord i området ligger tett langs etablerte veier. I sørlig del av området er boligene i større grad frittliggende med store hager, med utsikt mot vannet.

3

Bilde 5: Forsvaret.no

Haakonsvern
Området er avgrenset med perimetersikring uten allmenn tilgang. Hovedadkomst er illustrert på foto til venstre. Området er preget av større kontor-, lager- og idrettsbygg for forsvarspersonell. Haakonsevern skiller seg tydelig ut fra omkring-liggende boligbebyggelse utenfor perimetersikringen.

6

Bilde 6: Google maps

Bjørgedalen
Delområde 6 ligger vest for planområdets grenser med direkte visuell kontakt med Haakonsvern. Området består i hovedsak av frittliggende større eneboliger på 2-3 etasjer, men også rekkehus på 4-5 etasjer.

6 - Bo- og bymiljø

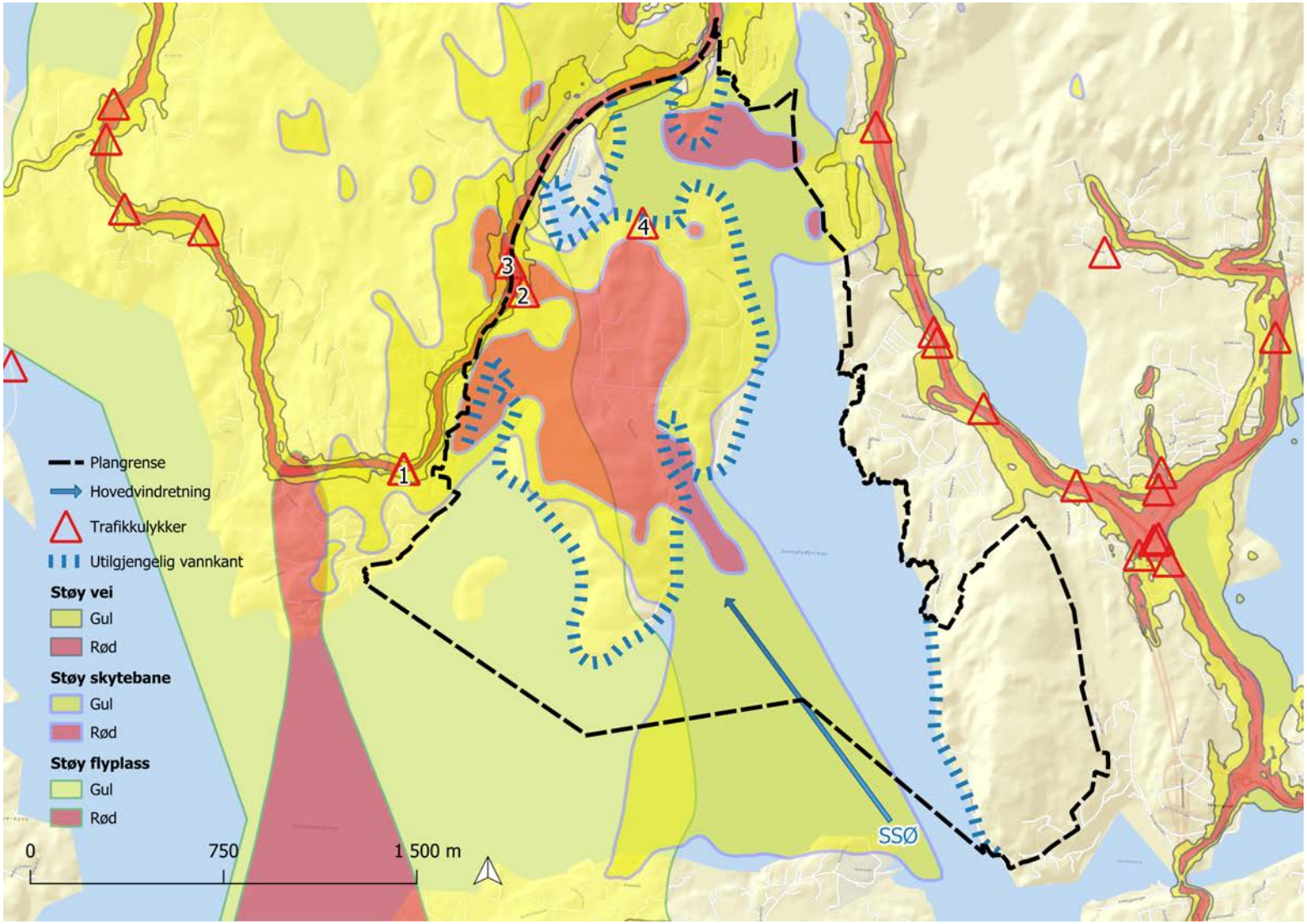

Figur 10: Støy, trafikkulykker, vindretning. Kartdata: Geonorge, Vegkart Statens Vegvesen, FKB data. Illustrasjon: 3RW arkitekter.

Store deler av sjølinjen i planområdet er utilgjengelig da vestre del av området er inngjerdet. langs plangrensen i øst er strandlinjen tilgjengelig for allmennheten. Terrenget langs vestsiden er i stor grad svært bratt og tilkomst er avgrenset. Vinden kommer i hovesak fra sør-øst, men også delvis fra sørvest.

Støyproblematikken i området er en utfordring. Planområdet og tilsgrensende områder er påvirket av skytestøy fra planområdet. Spesielt bebyggelsen på Mathopen som vender mot vest ligger i gul og rød støysone. De sentrale veiene som Hillerenveien, Håkonsvernveien og Bjørgeveien er påvirket av både gul og rød støysone. Planområdet og tilgrensende areal i vest ligger i tillegg innenfor gul støysone fra Flesland lufthavn.

Det er de siste ti år registert en del ulykker i og tilgrensende planområdet.

1. Ulykke fra 2021 og 2022 med samme ulykkeskode "Avsvinging til venstre foran kjørende i motsatt retning".
2. I adkomstområde er det i 2020 registert en ulykke hvor fotgjenger som krysset kjørebanen i gangfelt utenfor kryss ble påkjørt av personbil.
3. Ulykke fra 2022 mellom to personbiler som kjørte i samme kjøreretning.
4. Ulykke med lastebil i 2018, uten klart forløp.

Bilde 7: Google maps

Bilde 8: Google maps

Bilde 9: Google maps

1

- To ulykker de siste 10 årene
- Relativt høyt trafikkert vei, 5000 ÅDT
- Lav fartsgrense, 30 km/t
- Kryss rett før sving
- Fartshumper før kryss i sør på bildet reduserer farten ytterligere.

2

- Ingen overgangfelt
- Fartsgrense 50 km/t
- Oversiktlig kryss
- Mange brede kjørefelt gjør området uoversiktlig å ferdes i.
- Ingen spesielle forhold som tilsier at dette er et problemområde. Kun en ulykke de siste 10 år.
- Mangler overgangsfelt og burde vært strammet opp og gjort mer oversiktlig. Samlet kan en si at området er mindre problematisk, men at det bør gjøres tiltak i området.

3

- En ulykke de siste 10 årene
- Fartsgrense 50 km/t
- ÅDT 8000 som tilsier høyt trafikert vei
- Ingen forhold ved vei som tilsier at det foreligger noen problemer med veien.

7- Naturverdier

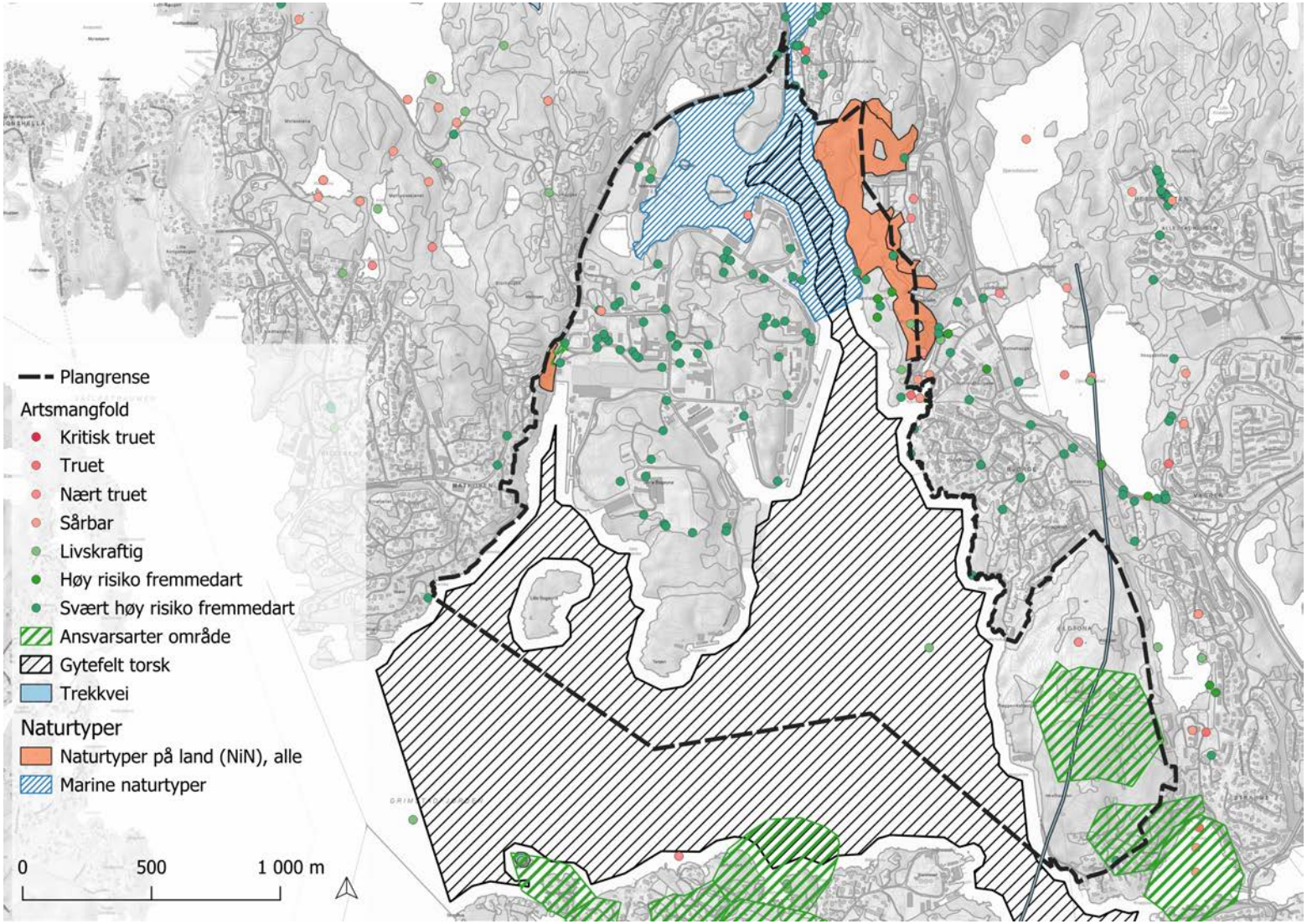

Figur 10: Naturverdier i planområdet. Kartdata: Geonorge, naturbase, FKB data. Illustrasjon: 3RW arkitekter.

Planområdet omfatter en rekke naturverdier. Nord i planområdet er vannmiljøet vurdert som en marin naturtype, klassifisert til fjord med naturlig lavt oksygeninnhold i bunnvannet. Lokaliteten med navn Hetlevikhølen er i NIN (Natur i Norge) kategorisert som viktig.

Vest i planområdet finner en naturtype rik edelløvskog, med navn Sætre. Dette er en lokalt viktig lokalitet. Dette er den eneste lokaliteten av rik edelløvskog med noe arealomfang innenfor marinebasen.

Nordøst ligger et større område med naturtypen kystlynghei som er truet og med en svært redusert tilstand grunnet gjengroing.

Havområdet innad i planområdet er et nasjonalt viktig gytefelt for torsk som en bør ta særskilt hensyn til.

Ved Knappenfjellet er det to områder som er kategorisert som områder for ansvarsarter, knyttet til fugl.

Innenfor basen til Forsvaret er det i hovedsak registrert fremmede arter. Disse må en håndtere og fjerne for å hindre negativ påvirkning på biologisk mangfold.

8 - Sammenstilling

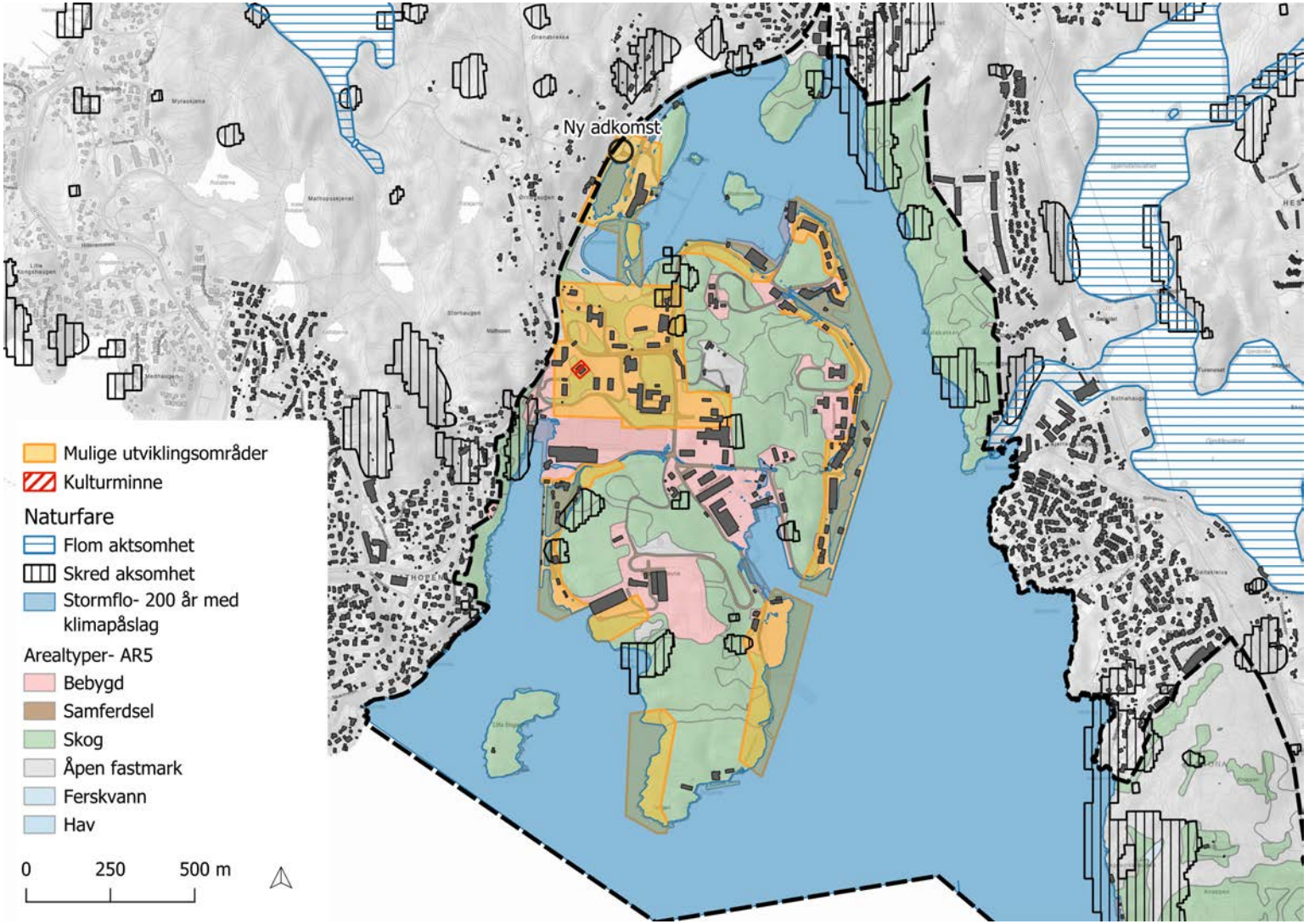

Figur 11: Anbefalingskart. Kartdata: FKB data, Geonorge. Illustrasjon: 3RW arkitekter.

Viktige momenter å ta hensyn til i planarbeidet:

- Ivareta naturtyper i planområdet. Undersøke hvordan tiltakene vil påvirke lokaliteter.
- Prioritere fortetting innenfor områder markert som mulige utviklingsområder.
- Utvikling innenfor mindre egnede arealer som aktsomhetsområder for skred og stormflo må vurderes og med ev. avbøtende tiltak.
- Vurdere ny adkomst i nordlig del av planområdet av hensyn til trafikksikkerhet og logistikk.
- Kulturminneverdier må hensyntas så lang som mulig
- Det må undersøkes hvordan støy påvirker ny bebyggelse. Avbøtende tiltak bør vurderes. Lokalisere støyfølsom bebyggelse vekk fra rød støysone.
- Opprettholde sørlige areal av basen som grønn buffer og som utsiktspunkt.